

جمهوری اسلامی ایران - قم - ۱۳۵۸

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

ضرورت حکومت اسلامی در عصر غیبت

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و معارف اسلامی

گرایش: فقه و اصول

نگارش: بسم الله حسنی

استاد راهنما؛ حجة الاسلام و المسلمین سید جواد راثی ورعی

استاد مشاور؛ حجة الاسلام و المسلمین مصطفی جعفر پیشه

سال تحصیلی ۱۳۸۸

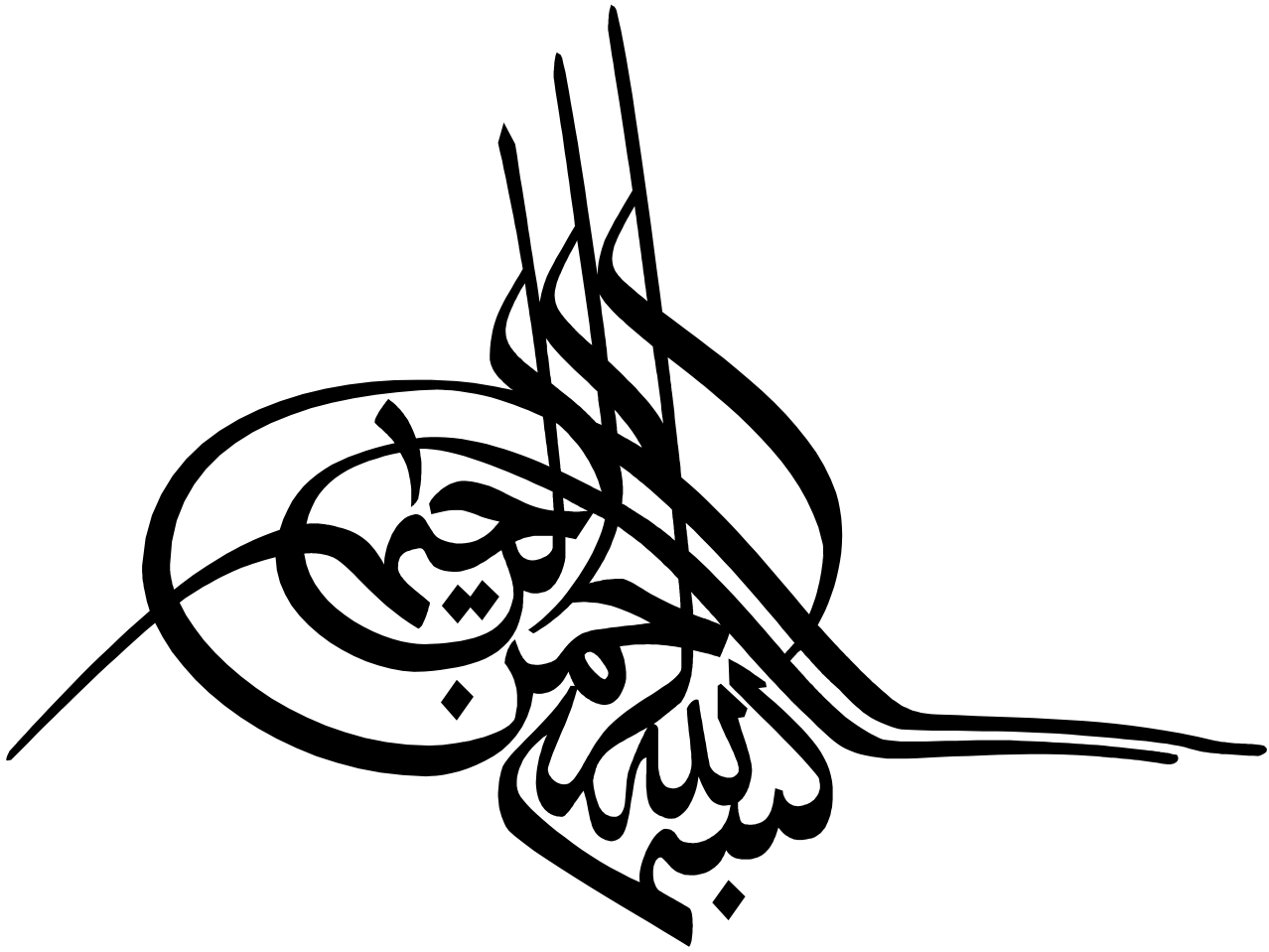
مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه، به عهده نویسنده می باشد.

هرگونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع، بلاشکال است و نشر آن در داخل

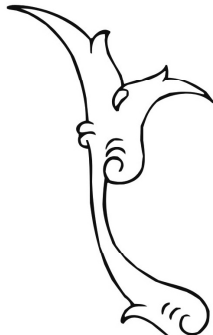

کشور منوط به اخذ مجوز از جامعه المصطفی (ص) العالمیه می باشد

تقدیم به سرسلسله جنبانیان
حکومت‌های عدل اسلامی
در تمام دوران
بویژه حضرت حجت (عج)

حمد

«الحمد لله الذي علم الإنسان ما لم يعلم»

حمد خدایی را که قلوب علمای عامل را به نورش منور ساخت و مداد آنان را بر دمای شهدای مخلص برتری بخشید.

صلوات

«اللهم صلّ على أفضل الأنبياء والمرسلين محمد وآله الطاهرين».

درود و رحمت بی پایان بر خاتم پیغمبران و افضل رسولان و دوازده نائب برحقش.

تقدیر و تشکر

در این جا لازم است از خدمت گذاران عرصه‌ی علم و فرهنگ تقدیر به عمل آید؛ لذا در درجه‌ی اول از استاد محترم راهنما؛ حجة الإسلام و المسلمین سید جواد ورعی و استاد محترم مشاور؛ حضرت حجة الإسلام و المسلمین مصطفی جعفر پیشه و مسئولین ارجمند جامعه المصطفی العالمیة بویژه ریاست محترم آن، و نیز از مسئولین محترم مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی، بخصوص مدیر محترم مدرسه، گروه محترم فقه و اصول و دیگر دست‌اندر کاران خدمت گذار و سایر دوستانی که در تدوین این رساله بنده را یاری فرموده‌اند صمیمانه تشکر نمایم. امید است زحمات و خدمات همه، مورد تفضل و عنایت حضرت حق قرار گیرد.

چکیده

برپائی حکومت، شاخصه بارز تمدن و شکوفا سازنده نیروهای بالقوه بشری در راه رشد و تعالیست، به گونه‌ای که نبود آن نظم و نسق و هرج و مرج را بدنبال داشته و سرآغاز فلاکت و نابودی بشر را رقم خواهد زد، چیزیکه عقل بدان سخت پای فشرده و آنرا برگرفته از فطرت و جبلت ذاتی انسان می‌داند، بالتبع شرع و عقلاء بر آن صحه می‌گذارند.

در این نوشتار که با گرایش فقهی - استنباطی به خامه تحریر درآمده ضرورت «حکومت» بخوبی برجسته شده و سعی گردیده - ضرورت حکومت اسلامی در عصر غیبت - در فصول چهارگانه به تصویر کشیده شود، در فصل اول به کلیات و مفاهیم و مطالب که به وضوح عنوان کمک می‌کرد، پرداخته و تلاش گردید هر آنچه در این راستا ماریاری می‌رساند به قلم آید، که طبعاً خود زمینه ساز ورود به فصول بعدی گردد.

در فصل دوم به ادله ضرورت حکومت رسیدیم، بصورت که ادله عقلی و نقلی را از زوایای مختلف به بحث نشستیم و کوشش بعمل آمد ضرورت از این منظر اثبات گردد، چه اینکه سیستم مترقی و متعالی اسلام با وصل به منبع وحی و تمامیت شاکله خود و بانمود عینی و تشکیل دولت اسلامی، به منصفه ظهور رسید، و معلوم شد عقل و نقل متعاضداً آنرا (حکومت) لازم می‌شمارد.

در فصل سوم، اهم ادله منکرین را با دو قسمت زمانی - در هر زمان و زمان غیبت - ذکر و نقد کردیم و روشن شد که آنها بانگاه یک جانبه گرایانه و منعطف به برخی رخدادها و مغرضانه، در خدمت دستگاه عریض و طویل نظام ضد اسلامی اند

در فصل چهارم، بعد از اثبات ضرورت حکومت و لزوم استمرار اسلام و تعطیل بردار نبودن در هیچ عصری، حاکم مطلوب از دیدگاه اسلام، در عصر غیبت چه کسی می‌تواند باشد و چه خصوصیات باید داشته باشد را؟ بازشناسانیدیم.

فهرست مطالب

فهرست مطالب.....أ

مقدمه

۲	مقدمه (طرح تحقیق).....
۳	واژگان کلیدی.....
۳	تعریف مسأله و بیان سؤال اصلی.....
۴	سؤال‌های فرعی.....
۴	سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....
۴	فرضیه های تحقیق.....
۵	هدف تحقیق.....
۵	جنبه جدید و نوآوری تحقیق.....
۵	روش تحقیق.....
۵	روش و ابزار گردآوری اطلاعات.....
۶	قلمرو تحقیق.....
۶	سرفصل های تحقیق.....

فصل اول

مفاهیم

۷	فصل اول (کلیات).....
۹	واژه ضرورت.....
۹	ضرورت در لغت.....
۱۰	معانی لغوی حکومت.....
۱۱	حکومت در قرآن.....
۱۱	معانی اصطلاحی حکومت.....
۱۱	حکومت در علوم مختلف.....
۱۲	مهم ترین معانی.....

حکومت و ولایت ۱۲

انواع حکومتها ۱۳

۱- مونارشی «سلطنتی» ۱۳

۲- اریستوکراسی «نخبگان» ۱۳

۳- جمهوری ۱۳

۱- مطلقه ۱۳

۲- مشروطه ۱۳

۳- نظام جمهوری ۱۳

۱- مردمی و دمکراتیک ۱۳

۲- استبدادی ۱۳

حکومت براساس حصر عقلی ۱۴

حکومت اسلامی ۱۴

شاخصه های حکومت اسلامی ۱۴

عصر غیبت، عصر حضور ۱۵

امام ۱۵

غیبت ۱۶

فصل دوم

چکیده ۶

فهرست مطالب ا

۱ ۱

کلیات ۱

مقدمه (طرح تحقیق) ۲

واژگان کلیدی ۳

۳	تعریف مسأله و بیان سؤال اصلی
۴	سؤال‌های فرعی
۴	سابقه و ضرورت انجام تحقیق
۴	فرضیه های تحقیق
۵	هدف تحقیق
۵	جنبه جدید و نوآوری تحقیق
۵	روش تحقیق
۵	روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۶	قلمرو و تحقیق
۶	سرفصل‌های تحقیق
۸	مفاهیم
۹	واژه ضرورت
۱۰	معانی لغوی حکومت
۱۱	حکومت در قرآن
۱۱	معانی اصطلاحی حکومت
۱۱	حکومت در علوم مختلف
۱۲	مهم ترین معانی
۱۲	حکومت و ولایت
۱۳	انواع حکومتها
۱۳	۱- موناشرشی « سلطنتی».
۱۳	۲- اریستوکراسی « نخبگان».
۱۳	۳- جمهوری
۱۳	۲- مشروطه.
۱۳	۳- نظام جمهوری.
۱۳	۱- مردمی و دمکراتیک.
۱۳	۲- استبدادی.

۱۳	حکومت براساس حصر عقلی
۱۴	حکومت اسلامی
۱۴	شاخصه های حکومت اسلامی
۱۵	عصر غیبت، عصر حضور
۱۵	امام
۱۶	غیبت
۱۹	ادله عقلی ضرورت حکومت
۲۰	ضرورت حکومت از دیدگاه عقل
۲۲	اقوال دانشمندان
۲۳	ضرورت عدم تعطیلی احکام
۲۴	ضرورت حکومت اسلامی در عصر غیبت
۲۶	قوانین اسلام
۲۷	ضرورت نظم
۲۸	تحقق همه جانبه مکتب (جامعیت اسلام)
۳۰	ادله جامعیت دین اسلام
۳۰	آیات
۳۲	روایات
۳۲	اقوال مفسرین و علماء
۳۲	تقریب
۳۳	استمرار و دوام مکتب (خاتمیت اسلام)
۳۴	الف: حرکت تکاملی و سیر تعادلی اسلام
۳۵	ب: صیانت از زمینه های تحریف
۳۶	ج: انعطاف پذیری دین با تحول و تکامل اجتماعی
۳۶	د: دسترس بودن قرآن
۳۷	ه: نقشه کلی و جامع
۳۹	مقدمه

۴۰ امر به معروف و نهی از منکر
۴۲ قرآن و احادیث، ادیان دیگر، سیره عملی ائمه (ع)
۴۳ الف: امر به معروف و نهی از منکر از ویژگیهای پیامبران
۴۳ ب: امر به معروف و نهی از منکر از صفات انسانهای مؤمن
۴۴ وصف امت
۴۶ فریضه امر به معروف در تورات
۴۶ فریضه امر به معروف و نهی از منکر در انجیل
۴۶ در سیره ائمه اطهار
۴۷ نتیجه
۴۷ دیرینه شناسی امر به معروف و نهی از منکر
۴۸ حسب
۴۸ اقسام حسب
۴۸ شرایط احتساب
۴۹ تذکر
۵۰ ادله اقامه احکام
۵۰ فلسفه احکام
۵۰ از دیدگاه فقهی
۵۱ از دید کلامی
۵۱ از دیدگاه اصولی
۵۲ جهاد
۵۲ محورها
۵۳ آیات تشریح
۵۴ هدف جهاد
۵۴ احادیث
۵۵ ماهیت جنگ
۵۶ اجرای حدود

۵۶	محاربه
۵۸	نماز جماعت
۵۹	نماز جمعه
۶۰	نفی سلطه بیگانه، یا نفی سبیل
۶۱	قرآن
۶۲	روایت
۶۳	دلیل عقلی
۶۳	اجماع
۶۴	مرور تاریخ
۶۶	فصل سوم
۶۷	ادله منکرین دخالت دین در سیاست
۶۷	مقدمه
۶۷	تعریف
۶۸	سکولاریسم در لغت
۶۸	سکولاریسم در اصطلاح
۶۸	اقسام سکولاریسم
۷۰	عوامل وجودی
۷۰	عامل داخلی:
۷۰	عامل دیگر:
۷۱	عوامل خارجی:
۷۱	مبانی وارکان سکولاریسم:
۷۱	مبنای اول (علم گرایی)
۷۱	نحوه انعقاد (این مبانی)
۷۱	۱- جهان بینی علمی
۷۲	۲- جهان بینی فلسفی
۷۲	۳- جهان بینی توحیدی

۷۲	علل پیشرفت غرب
۷۴	عقل مداری (راسیونالیسم)
۷۵	انسان مداری (اومانیزم)
۷۵	دلایل
۷۶	مشکل تطبیق شریعت (دلایل عام)
۷۶	توضیح
۷۷	نقد
۷۹	ناکارائی دین: (دلیل دیگر)
۷۹	نقد
۸۱	تضاد سیاست بادین: (دلیل دیگر)
۸۲	نقد:
۸۲	تضاد سیاست باقداست: (دلیل دیگر)
۸۲	نقد
۸۳	دلایل خاص:
۸۴	۱- عدم وجود مفاهیم سیاسی در متون دینی
۸۵	نقد
۸۶	جانشینی خدا
۸۷	وحدت امت
۸۷	امامت
۸۷	نفی استکبار
۸۸	جواب تفسیری
۸۹	دست بردن در مفاهیم (دلیل دیگر)
۹۰	نقد
۹۲	توضیح
۹۳	نقد
۹۳	نتیجه:

۹۵ گفتار دوم

۹۶ ادله منع حکومت غیر معصوم (ع)

۹۷ نظریه انتخاب

۹۸ نقد

۹۸ حق نظارت

۹۸ نقد

۹۸ توجیه عقلانی

۹۹ نظریه نصب:

۹۹ توضیح

۱۰۱ توضیح

۱۰۲ حدیث دیگر (مرفوعهٔ ربعی)

۱۰۲ دلالت

۱۰۲ حدیث دیگر

۱۰۳ دلالت

۱۰۳ روایت دیگر: (ابی الجارود)

۱۰۳ نکته

۱۰۴ جمع‌بندی:

۱۰۵ فصل چهارم

۱۰۵ (حاکم اسلامی در عصر غیبت)

۱۰۶ مقدمه

۱۰۶ حاکم در آئینه قرآن کریم

۱۰۷ حاکم کیست؟

۱۰۷ ۱- یگانگی رهبر در امور دنیایی و دینی

۱۰۸ ۲- امین

۱۰۹ ۳- بسط‌ید (حاکمیت)

۱۱۱ رهبر در شیعه - رهبری در نظام شیعی -

۱۱۳	فلسفه امامت - در شیعه
۱۱۴	رهبری در کلام علی (ع)
۱۱۷	رهبری در غرب
۱۱۸	نظریه های رهبری
۱۱۸	الف: خصوصیات فردی
۱۱۸	ب: نظریه رفتار رهبری
۱۱۹	نظریه اقتضائی
۱۱۹	صفات و شرایط رهبر
۱۲۲	شرایط رهبر از منظر روایات:
۱۲۲	ب: مسلمان
۱۲۲	ج: عدالت
۱۲۵	علم - فقاہت
۱۲۶	تکمله
۱۲۷	اقسام اجتهاد
۱۲۷	حسن الولاية
۱۲۹	بخیل و طماع و سازشگر نبودن
۱۲۹	مرد بودن
۱۳۱	پاکزادی
۱۳۱	شرایط دیگر
۱۳۲	جمع بندی و نتیجه گیری

۱۳۳ نتیجه گیری

۳۹	مقدمه
۴۰	امر به معروف و نهی از منکر
۴۲	قرآن و احادیث، ادیان دیگر، سیره عملی ائمه (ع)
۴۳	الف: امر به معروف و نهی از منکر از ویژگیهای پیامبران
۴۳	ب: امر به معروف و نهی از منکر از صفات انسانهای مؤمن

۴۴	وصف امت
۴۶	فریضه امر به معروف در تورات
۴۶	فریضه امر به معروف ونهی از منکر در انجیل
۴۶	در سیره ائمه اطهار
۴۷	نتیجه
۴۷	دیرینه شناسی امر به معروف ونهی از منکر
۴۸	حسبه
۴۸	اقسام حسبه
۴۹	شرایط احتساب
۴۹	تذکر
۵۰	ادله اقامه احکام
۵۰	فلسفه احکام
۵۱	از دیدگاه فقهی
۵۱	از دید کلامی
۵۱	از دیدگاه اصولی
۵۲	جهاد
۵۲	محورها
۵۳	آیات تشریح
۵۴	هدف جهاد
۵۴	احادیث
۵۵	ماهیت جنگ
۵۶	اجرای حدود
۵۶	محرابه
۵۸	نماز جماعت
۶۰	نماز جمعه
۶۰	نفی سلطه بیگانه، یا نفی سبیل
۶۱	قرآن

روایت	۶۲
دلیل عقلی	۳۹
اجماع	۶۴
مرور تاریخ	۶۴

فصل سوم

(ادله منکرین حکومت اسلامی)	۶۶
ادله منکرین دخالت دین در سیاست	۶۷
مقدمه	۶۷
تعریف	۶۷
سکولاریسم در لغت	۶۸
سکولاریسم در اصطلاح	۶۸
اقسام سکولاریسم	۶۸
عوامل وجودی	۷۰
عامل داخلی:	۷۰
عامل دیگر:	۷۰
عوامل خارجی:	۷۱
مبانی وارکان سکولاریسم:	۷۱
مبنای اول (علم گرایی)	۷۱
نحوه انعقاد (این مبانی)	۷۱
۱- جهان بینی علمی	۷۱
۲- جهان بینی فلسفی	۷۲
۳- جهان بینی توحیدی	۷۲
علل پیشرفت غرب	۷۲
عقل مداری (راسیونالیسم)	۷۴
انسان مداری (اومانیزم)	۷۵
دلائل	۷۵
مشکل تطبیق شریعت (دلائل عام)	۷۶

۷۶	توضیح
۷۷	نقد
۷۹	ناکارائی دین: (دلیل دیگر)
۷۹	نقد
۸۱	تضاد سیاست بادین: (دلیل دیگر)
۸۲	نقد:
۸۲	تضاد سیاست باقداست: (دلیل دیگر)
۸۲	نقد
۸۳	دلایل خاص:
۸۴	۱- عدم وجود مفاهیم سیاسی در متون دینی
۸۵	نقد
۸۶	جانشینی خدا
۸۶	وحدت امت
۸۷	امامت
۹۸	نفی استکبار
۸۸	جواب تفسیری
۸۹	دست بردن در مفاهیم (دلیل دیگر)
۹۰	نقد
۹۲	توضیح
۹۲	نقد
۹۳	نتیجه:
۹۴	گفتار دوم (ادله حرمت قیام قبل از قیام)
۹۶	ادله منع حکومت غیر معصوم (ع)
۹۷	نظریه انتخاب
۹۸	نقد
۹۸	حق نظارت
۹۸	نقد

۹۸	توجیه عقلانی.....
۹۹	نظریه نصب:.....
۹۹	توضیح.....
۱۰۱	توضیح.....
۱۰۲	حدیث دیگر (مرفوعهٔ ربعی).....
۱۰۲	دلالت.....
۱۰۲	حدیث دیگر.....
۱۰۳	دلالت.....
۱۰۳	روایت دیگر: (ابی الجارود).....
۱۰۳	نکته.....
۱۰۴	جمع‌بندی:.....

فصل چهارم

۱۰۵	(حاکم اسلامی در عصر غیبت).....
۱۰۶	مقدمه.....
۱۰۶	حاکم در آئینه قرآن کریم.....
۱۰۷	حاکم کیست؟.....
۱۰۷	۱- یگانگی رهبر در امور دنیایی و دینی.....
۱۰۸	۲- امین.....
۱۰۹	۳- بسط‌ید (حاکمیت).....
۱۱۱	رهبر در شیعه - رهبری در نظام شیعی -.....
۱۱۳	فلسفه امامت - در شیعه -.....
۱۱۴	رهبری در کلام علی (ع).....
۱۱۷	رهبری در غرب.....
۱۱۸	نظریه های رهبری.....
۱۱۸	الف: خصوصیات فردی.....
۱۱۸	ب: نظریه رفتار رهبری.....